

**UDSKRIFT
AF
ØSTRE LANDSRETS DOMBOG**

D O M

Afsagt den 6. juni 2017 af Østre Landsrets 16. afdeling
(landsdommerne Katja Høegh, Henrik Gam og Michael de Thurah (kst.)).

16. afd. nr. B-16:

A-
(advokat Lars Sandager)

mod

M-
(advokat Jacob Fenger)

Odense Rets dom af 28. juni 2016 (BS-) er anket af A- med påstand om, at M- tilpligtes at anerkende at være ansvarlig for det fald, der overgik hende den 12. februar 2015.

M- har påstået stadfæstelse.

Supplerende sagsfremstilling

Af byggemødereferat af 25. november 2014 udarbejdet af Energi Fyn om entreprise om gadebelysning og ledningsomlægning, som Energi Fyn i samme periode udførte i området, fremgår det af afsnittet "Arbejdets stade", at Energi Fyns underentreprenør, Kamco, var 100 pct. færdig med Carit Etlars Vej, og underentreprenøren, El-Team Fyn, var 95 pct. færdig med Carit Etlars Vej. Ifølge afsnittet "Tekniske forhold" var Carit Etlars Vej afleveret til M- (herefter "M-"). Parterne er enige om, at

M[redacted] herefter som led i udførelsen af M[redacted]'s entreprise om renovering og omlægning af fortov for Odense Kommune var ansvarlig for skiltning og afspærring i området.

Endvidere fremgår det af byggerreferatet, at det var M[redacted] som for Energi Fyn skulle fjerne de gamle elmaster.

På et foto optaget den 9. februar 2015 tæt på hjørnet af Ingemannsvej og Carit Etlars Vej ses blandt andet klinkefortov, perlegrusrabat og kørebanen på den side af Ingemannsvej, hvor nr. [redacted] er beliggende.

A[redacted] advokat har oplyst, at den erklæring, [redacted] Larsen har underskrevet den 27. maj 2015, er formuleret af A[redacted] [redacted] Larsen har over for ham oplyst, at hun først kom til stede, efter at A[redacted] var faldet. Det må således lægges til grund, at [redacted] Larsen ikke så, hvordan faldet skete. Det er også A[redacted] [redacted], der har formuleret teksten i den erklæring om gener på grund af vejarbejdet, som en række af A[redacted] kunder har underskrevet.

Forklaringer

I landsretten er der afgivet supplerende forklaring af A[redacted] V[redacted] [redacted] og S[redacted]

Der er endvidere afgivet forklaring af K[redacted] og R[redacted]

A[redacted] har supplerende forklaret blandt andet, at hun på ulykkesdagen, den 12. februar 2015, var færdig på klinikken ved 16-tiden og forlod den omkring kl. 17. Hun ville gå ad Ingemannsvej for at komme op til Grundtvigsvej og tage bussen derfra. Det var den samme vej, som hun plejede at gå til og fra klinikken.

Lige inden klinkefortovet stopper ved hjørnet til Carit Etlars Vej, mistede hun pludselig fodfæstet og balancen, fordi hun snublede over noget, som ragede op. Hun fik overbalance og faldt forover ud på vejen, hvor hun landede på begge knæ og begge hænder. Lige inden hun faldt, gik hun på højre del af fortovet for at undgå en vandpyt på den venstre del af fortovet. Hun var hele tiden inde på fortovet, indtil hun faldt. Hun ved ikke, hvor længe hun lå på vejen, inden [redacted] Larsen kom forbi og hjalp hende op. Hun havde blod på hænderne. Hun så ikke, hvad det var, der havde fået hende til at falde, fordi det var mørkt. Hun tror, det var en forhøjning af grus, som hendes fod "rullede" på. Hun husker ikke,

hvilken type sko hun havde på, men det har været vintersko eller -støvler. Hun gik ikke i højhælede sko.

Efter hun var blevet hjulpet op, gik hun tilbage til klinikken og rensede de hudafskrabbinger, hun havde fået på knæene, og pillede noget sand ud af sårene på sine hænder. Hun var forstumlet efter faldet. Da hun gik tilbage til klinikken, lagde hun ikke mærke til, hvad der var på fortovet der, hvor hun havde mistet fodfæstet. Hun havde sand på sit tøj efter faldet. Den efterfølgende dag var hun tilbage på klinikken. Hun gik hen og kiggede på det sted, hvor hun faldt. Hun så, at der var en bunke af grus og sand, som lå spredt ud på fortovet ved grænsen mellem fortovet og der, hvor der i dag er græs. Bunken var 3-5 cm høj. Bunken lå der i lang tid efter og lå der stadig i april 2015, da hun kontaktede M[REDACTED]. Der lå også meget sand og grus på vejen langs fortovet henne ved hjørnet. Det lå helt op til kantstenen og også på kantstenen.

Hun husker ikke, om hun var kommet med bus til klinikken eller var blevet kørt til klinikken om morgenen på ulykkesdagen.

Hun kontaktede først M[REDACTED] i april, da hun i begyndelsen troede, at hendes skader ville gå over af sig selv. Det var først efter, at hun fik taget en MR-scanning, at hun blev klar over, hvor alvorlige skaderne var. Hun ringede først til M[REDACTED] og fik at vide, hvordan hun skulle anmelde skaden. Dagen efter blev hun uanmeldt opsøgt af S[REDACTED], mens hun var på sin klinik. S[REDACTED] gik ud og besigtigede stedet og kom tilbage og beklagede den manglende oprydning, og at hun var kommet til skade. Hun fik hans mailadresse og sendte ham en beskrivelse af ulykken den 20. april 2015. Hun blev overrasket over, at M[REDACTED]'s forsikringsselskab efterfølgende afviste at være erstatningsansvarlig.

Hun er i dag stadig i gang med genoptræning som følge af de skader, hun pådrog sig. Hun skal opereres om 10 dage. Ulykken har haft store helbredsmæssige konsekvenser for hende, og hun har også mistet sin klinik som følge af ulykken.

M[REDACTED] har supplerende forklaret blandt andet, at M[REDACTED] som en del af fortovs-entreprisen skulle omlægge et fortov på den side af Carit Etlars Vej, som indgår i det hjørne af Ingemannsvej og Carit Etlars Vej, hvor A[REDACTED] angiveligt faldt, således at de hidtidige almindelige betonfliser blev fjernet, og der i stedet blev anlagt en græsrabat. Først fjernede M[REDACTED] fliserne. Der blev herefter efter behov lagt dræn ned nogle steder i

den fritlagte lerjord. De fyldte op med muldjord og plantede efterfølgende græs. Der blev ikke lagt grus ud i forbindelse med anlæggelsen af græsrabatten. Den kantsten, som på det fremlagte foto ses som den første kantsten ud for græsrabatten, og som grænser op til skellet mellem græsrabatten og kinkefortovet på Ingemannsvej, har ikke været brækket op.

Der var løbende byggemøder med kommunen. Der har i den forbindelse ikke været rejst kritik af forholdene i området, herunder at der lå grus på steder, hvor det ikke skulle ligge.

Energi Fyn havde i samme område en entreprise med udskiftning af gadebelysning, hvor luftledningerne samtidig blev taget ned og lagt om til elkabler i jorden. Det er korrekt, at Energi Fyn i november 2014 var færdig med det arbejde omkring Carit Etlars Vej, der skulle udføres ude ved vejen og fortovene. Det eneste, som udestod, var nogle afsluttende arbejder med tilslutningen inde ved husene. Desuden skulle M[redacted] tage de gamle elmaster op i takt med, at M[redacted] renoverede fortovene. Der var hele tiden gadebelysning i området, da Energi Fyn først tog den gamle belysning ned, efter den nye var sat op.

Energi Fyns underentreprenør Kamco havde også brugt grus i forbindelse med sit arbejde i området, men var færdig, da uheldet skete i februar 2015.

[redacted] har supplerende forklaret blandt andet, at hun ankom på cykel til klinikken den 12. februar 2015. Da hun forlod klinikken ved 14-tiden, trak hun med cyklen på fortovet fra klinikken og hen til hjørnet ved Carit Etlars Vej, hvor hun steg på cyklen. Hun trak, fordi der lå meget og fyldte op på vejbanen ud for nr. [redacted]. Hun kan huske, at der lå grus til venstre for fortovet i nærheden af hjørnet. Der var også "noget" i højre side af fortovet henne ved hjørnet, som gjorde, at hun var nødt til at trække lidt til venstre, men hun kan ikke huske, hvad det var. Hun husker det sådan, at der ligesom var en smal sti midt på fortovet, hvor man kunne gå. Gruset til venstre for fortovet lå ind over rabatten med perlegrus. Det var en udløber af en stor bunke grus, der lå ude på vejen. Hun mener, at noget af gruset også lå inde på fortovet. Der gik en arbejdsmand ved fortovet på Carit Etlars Vej, og der var en stor gravemaskine ude midt på Carit Etlars Vej, der var i gang med at grave i vejen. Hun kunne derfor ikke cykle ned ad Carit Etlars Vej. Hun ved ikke, om der var gadebelysning den pågældende dag, Det var lyst, da hun var der.

Da hun besøgte klinikken 14 dage senere, fortalte A[redacted] hende, at hun var faldet den 12. februar og havde slået sig og ikke selv kunne rejse sig op. Det er nok derfor, hun kan hu-

ske, hvordan forholdene var netop den 12. februar. Hun husker derimod ikke, hvordan der så ud, da hun besøgte klinikken 14 dage senere.

K[REDACTED] har forklaret blandt andet, at hun havde en behandlingstid hos A[REDACTED] første gang i vinteren 2015. Det kan godt passe, at det var den 18. februar 2015. Hun ankom til klinikken i bil. Der var rodet på Ingemannsvej, og det var svært at finde et sted at parkere på grund af vejarbejdet. Da hun kørte forbi hjørnet ved Ingemannsvej og Carit Etlars Vej, så hun, at der lå sand og grus på fortovet omkring hjørnet. Hun er sikker på, at det ikke bare var sand, men også grus, der lå på fortovet. Der lå også kegler ude på vejen. Hun kunne ikke komme til at parkere ud for nr. [REDACTED] på grund af det rod, der var på vejen. A[REDACTED] fortalte hende, at hun var gledet og faldet nogle dage forinden og havde slået sig.

Nogle måneder efter var hun igen til en behandling hos A[REDACTED], som fortalte, at hun stadig var plaget af gener efter faldet. A[REDACTED] fortalte også, at hun havde haft uanmeldt besøg af en fra M[REDACTED] og at hun havde fået udleveret en blanket fra M[REDACTED], som skulle udfyldes. Vidnet så ikke blanketten og spurgte ikke nærmere ind til, hvad det var. Hun syntes dog, at det lød underligt og besluttede at hjælpe A[REDACTED] med at skrive til M[REDACTED]'s forsikringsselskab. Hun er jurist og var på det tidspunkt ansat i virksomheden [REDACTED], hvor hun arbejdede med udfærdigelse af kontrakter. Hun hjalp også A[REDACTED] med at udarbejde den erklæring, som en række af A[REDACTED]'s kunder underskrev, og erklæringen om vidnesbyrd, som [REDACTED] Larsen har underskrevet. Hun har ikke modtaget betaling eller behandlinger for sin bistand til A[REDACTED]. Det er rigtigt, at hun i mailen til M[REDACTED]'s forsikringsselskab omtaler A[REDACTED] som sin klient, men det var for at bane vejen for en dialog.

S[REDACTED] har supplerende forklaret blandt andet, at han blev formand hos M[REDACTED] den 1. marts 2015. M[REDACTED] skulle udføre fortovsrenovering på blandt andet Carit Etlars Vej. Der skulle etableres klinkefortov i den ene side og en græsrabat i den anden side, hvor der før var betonfliser. De udførte først siden med klinkefortov og derefter siden med græs, således at der hele tiden var en side, hvor fodgængere kunne gå.

Der var på et tidspunkt placeret en bunke grus på Ingemannsvej lige ud for nr. [REDACTED]. Bunken var placeret et stykke fra hjørnet af Ingemannsvej og Carit Etlars Vej for ikke at genere færdslen. Gruset var kun placeret ude på vejen, så man kunne komme til det med de maskiner, de brugte. Efter arbejdstids ophør blev bunkerne med grus afmærket med dan-pæle.

Fortovet på Ingemannsvej blev holdt frit i begge sider i hele perioden. Det var derfor ikke nødvendigt med skiltning til fodgængerne på Ingemannsvej. Der var gadebelysning i området i hele perioden.

De har kun gravet kantstene op på den side af Carit Etlars Vej, hvor der skulle være græs. Kantstene blev taget op med gravemaskine og placeret på det område, hvor betonfliserne havde ligget. De begyndte i den modsatte ende af Carit Etlars Vej og stoppede ved kantstenen, inden klinkefortovet på Ingemannsvej begyndte. De gravede dræn ned forskellige steder på det stykke, hvor græsset skulle anlægges. De anvendte ikke grus eller andre byggematerialer i forbindelse med anlæggelsen af græsrabatten eller nedlæggelsen af dræn. Han mener, at de afspærrede med dan-pæle i skellet mellem klinkefortovet på Ingemannsvej og det areal på Carit Etlars Vej, hvor græsset skulle anlægges. M[redacted]s entreprise omfattede også anlæg af chikaner på kørebanen på blandt andet Carit Etlars Vej. Chikanerne skulle udføres til sidst efter færdiggørelsen af fortove i begge sider og blev derfor først udført i marts 2015. Han er sikker på, at det først var i marts måned, efter han var blevet formand, at de gik i gang med at anlægge chikanerne. De brækkede noget af asfalten i vejbanen på Carit Etlars Vej op i forbindelse med, at der skulle anlægges chikaner.

Han talte i telefon med A[redacted] om faldet og tog herefter hen forbi hendes klinik i nr. [redacted] for at tale yderligere med hende, men han mener ikke, at han traf hende. Han er sikker på, at han talte med hende i telefonen, inden han tog hen til hende. Han husker ikke samtalen nærmere, men han kan godt have talt med hende om den skadesformular til forsikringsselskabet, som M[redacted] plejer at anvende.

R[redacted] har forklaret blandt andet, at hun i 2015 var ansat som vejingeniør i Odense Kommune og var projektleder på forskellige anlægsprojekter, herunder projektet med renovering af fortovene på Carit Etlars Vej, Carl Bernhards Vej og Grundtvigsvej. Udskiftning af gadebelysningen mv. i samme område blev udført af Energi Fyn, som hun var i kontakt med for at sikre den fornødne koordination.

Det blev aftalt, at grusdepoter og materiel mv. skulle placeres på vejbanen på Ingemannsvej, da vejen er bred og derfor egnet til det. Det var aftalen med M[redacted] at der hele tiden skulle være farbart på både kørebanen og fortovene på Ingemannsvej. Hun førte selv tilsyn med projektet og besigtigede området flere gange i løbet af en uge. Hendes tilsyn omfattede også Ingemannsvej, og hun gik derfor ofte på fortovet på Ingemannsvej og ville

have bemærket, hvis forholdene ikke var i orden. Hun konstaterede ikke på noget tidspunkt kritisable forhold i forbindelse med arbejdet og har derfor heller ikke måttet påpege forhold over for M[redacted] Ingemannsvej var holdt pænt og ryddeligt, når det tages i betragtning, at der pågik anlægsarbejde i området. Kommunen var meget tilfreds med M[redacted]s tilrettelæggelse og udførelse af arbejdet.

Der blev holdt byggemøder hver 14. dag. På byggemødet den 9. februar 2015 anmodede hun om, at der blev opsat en færdselstavle på Ingemannsvej mod Hunderupvej, der signalerede, at der foregik vejarbejde. Den blev opsat af M[redacted] samme dag, hvilket hun konstaterede, da hun cyklede forbi senere på dagen. Hun husker godt, at der var en af beboerne på Ingemannsvej, som klagede over rod på vejen i området omkring vedkommendes indkørsel. Klagen vedrørte hovedsageligt materialer, som tilhørte Energi Fyn. Der har hele tiden været gadebelysning på Carit Etlars Vej, Carl Bernhards Vej og Grundtvigs-vej, da den gamle gadebelysning først blev taget ned, efter den nye var sat op. Ingemanns-vej var ikke omfattet af Energi Fyns projekt med udskiftning af gadebelysningen og omlægning af elkablerne.

Procedure

Parterne har for landsretten gentaget deres anbringender for byretten og har procederet i overensstemmelse hermed.

A[redacted] har supplerende gjort gældende, at det på baggrund af byggemøde-referatet af 25. november 2014 kan lægges til grund, at Energi Fyns underentreprenører, Kamco og El-Team Fyn, havde afsluttet deres arbejder i området på det tidspunkt, hvor faldet skete.

M[redacted] har ikke bestridt det anførte og har i øvrigt henholdt sig til det, som blev anført for byretten.

Landsrettens begrundelse og resultat

Efter A[redacted]s forklaring og sagens oplysninger i øvrigt lægges det til grund, at A[redacted] den 12. februar 2015 omkring kl. 17 var ude for et fald på fortovet på Ingemannsvej ved hjørnet af Ingemannsvej og Carit Etlars Vej.

Det er ubestridt, at A [redacted] først kontaktede M [redacted] i april 2015 i anledning af faldet, og at hun først ved mail af 20. april 2015 sendte en anmeldelse af ulykken, herunder en beskrivelse af hændelsesforløbet, til M [redacted]. Da M [redacted] således først har fået kendskab til ulykken mere end halvanden måned efter, at den indtraf, har M [redacted] været afskåret fra at sikre de fornødne oplysninger om stedets beskaffenhed på uheldstidspunktet. Der må derfor påhvile A [redacted] en særlig forpligtelse til at føre bevis for omstændighederne, hvorunder ulykken skete, og for det uforsvarlige forhold, som bebrejdes M [redacted].

På fotoet fra den 9. februar 2015, som viser et udsnit af fortovet ud for Ingemannsvej nr. [redacted] lidt før uheldsstedet, er fortovet ryddeligt uden sand og grus. R [redacted] som var tilsynsførende for M [redacted]'s bygherre, Odense Kommune, har desuden forklaret, at hun ikke under tilsyn, som hun førte flere gange ugentligt, har konstateret oplagring af byggemateriale mv. på fortovet, eller at det ikke i øvrigt blev holdt ryddeligt.

Der er i øvrigt afgivet modstridende forklaringer om, hvorvidt der var sand og grus på fortovet på uheldstidspunktet, ligesom vidnet J [redacted] forklaring for landsretten afviger væsentligt fra forklaringen for byretten, hvor hun forklarede, at hun var i bil den 12. februar 2015.

Det findes på denne baggrund ikke godtgjort, at årsagen til A [redacted] fald var, at M [redacted] havde efterladt sand eller grus på fortovet.

A [redacted] har allerede som følge heraf ikke bevist, at M [redacted] har handlet ansvarspådragende i forhold til hende.

Landsretten stadfæster derfor byrettens dom.

A [redacted] skal betale sagsomkostninger for landsretten til M [redacted] med i alt 49.144,20 kr., hvoraf 40.000 kr. er til dækning af udgift til advokatbistand ekskl. moms og og det resterende beløb dækker udgifter til vidnerne S [redacted] og R [redacted] med henholdsvis 5.200 kr. og 3.944,20 kr. Ved fastsættelsen af beløbet til dækning af udgift til advokat er der ud over den til brug for beregning af retsafgift for landsretten skønnede værdi af sagen taget hensyn til sagens karakter, omfang og varighed.

T h i k e n d e s f o r r e t:

Byrettens dom stadfæstes.

I sagsomkostninger for landsretten skal A [REDACTED] inden 14 dage betale
49.144,20 kr. til M [REDACTED]

Sagsomkostningerne forrentes efter rentelovens § 8 a.

(Sign.)

Udskriftens rigtighed bekræftes. Østre Landsret, den 06-06-2017

Maria Jensen
kontorfuldmægtig

